

Review papers

UNIVERSITY EDUCATION QUALITY SYSTEM – ASSUMPTIONS VS. PRACTICE IN THE CONTEXT OF THE BOLOGNA PROCESS

University education quality system

RYSZARD CIEŚLIŃSKI

Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw, Faculty of Physical Education in Biała Podlaska, Humanities Department

Mailing address: Ryszard Cieśliński, Faculty of Physical Education, 2 Akademicka Street, 21-500 Biała Podlaska, tel.: +48 83 3428805, fax: +48 83 3428800, e-mail: ryszard.cieslinski@awf-bp.edu.pl

Abstract: The paper presents a general model of an internal (university) system to assure quality of education at universities on the basis of the standards and guidelines specified in domestic and international documents. The paper further presents the efforts taken to assure the quality of education at the Faculty of Physical Education of the Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw.

Key words: Bologna Process, internal education system, education, mobility, supplement, credit points

Introduction

The objective of the paper was to present the nature of the internal (university) system to assure quality of education resulting from the implementation of the Bologna Process as well as presentation of initiatives and efforts undertaken at the Faculty of Physical Education in Biała Podlaska in order to improve education quality.

Along with a rapid development of university education over the last 25 years, its mass character and the systematically growing differentiation of preparation level of candidate students, in Poland and globally there has been an increasing interest in quality and standards of education [11]. As a result, new strategies were implemented to prevent depreciation of diplomas and many other phenomena that were perceived by students, graduates and their employers – as deteriorated education quality. A need arose to develop and implement at universities of internal appraisal systems of education quality. When developing the system, Polish universities were drawing on models applied in countries more advanced in university education and the documents of the Bologna Process. The major documents determining the nature of the Bologna Process are: Bologna Declaration (1999), Bergen Communiqué (2005) and London Communiqué (2007). The documents were preceded by the Sorbonne Joint Declaration (1998) [8]. The documents contain statements aimed at unification of university systems in European countries. The signatories of the Bologna Declaration were obliged to tighten the relations between education and scientific research, to introduce transparent and comparable grade systems, supplements to diplomas, introduction of two-level study systems and adding doctoral studies as well as credit points (ECTS) [6]. The declaration “is also aimed at promoting international activities of students, academic teachers and scientists as well as European collaboration for raising the quality level of university education” [6].

Internal (university) education quality assurance systems are closely related to the systems of external evaluation (now it is accreditation) and they complement each other since external evaluation takes into consideration e.g. correctness and efficiency of functioning of internal systems.

The responsibility for the quality of university education lies primarily with each academic institution “and the fact constitutes a basis of real responsibility of the academic system within the national quality system” [10]. Moreover, each university should be interested in regular improvement of the quality of its work as this – in Chmielecka’s opinion [1] generates several practical benefits, such as:

- improvement of its competitive position in the market of educational services,
- enhanced position of graduates in the labour market,
- balancing social interests, the interests of students, universities as well as particular and group interests of the employees,
- more efficient human resource management,
- facilitated reporting and self-evaluation.

The internal system, on the one hand, should be an instrument for self-evaluation of the entities participating in the education process, i.e. provide information giving an idea for lecturers and students on the quality of the education system, and on the other hand – be an instrument of institutional self-evaluation, i.e. provide the management of the university with information required to manage the study systems [1].

Internal education quality system – assumptions

European standards and guidelines concerning internal quality systems at universities cover seven elements:

1. University policies and the related procedures for quality assurance. This requires the school to develop and implement a strategy for ongoing quality improvement;

¹Net scholarisation ratio in the academic year of 2004/2005 was 36.8% [7].

2. Approval, monitoring, evaluation and periodical review of programs and effects thereof;

3. Student assessment systems with specific criteria, regulations and procedures;

4. Appropriate qualifications and competence need to be held by the teaching staff;

5. Sufficient and appropriate supporting facilities, didactic aids and laboratories as well as library resources related to the faculties offered by universities;

6. IT systems that support the collection, analysis and use of information for quality assurance, concerning management of syllabuses and other educational activities;

7. Systematic publication of updated and objective (qualitative and quantitative) information on the educational offer [1, 11].

It is hard to provide precise guidelines, directives or a ready-made model of a quality assurance system since those systems may differ from one university to another. Those should result from their needs and be suited to the objectives of the school, education profile, students, academic staff, tradition and requirements of the environment and be compliant with the school mission.

Relevant proposals, specified in the Report of Polish University Rector Foundation of 2005, are quoted by Chmielecka [1]. The system covers:

1. A document formally written and approved by the university with the system description. The document shall contain:

- rules of development, monitoring, review frequency of evaluation and development of syllabuses;
- full availability of the information on syllabuses offered by schools, requirements and rules of obtaining credits, methods and criteria of student evaluation and other elements related to teaching;
- principles applying to ensuring equivalence of requirements addressed at students at all levels and modes of studying: credit system (ECTS) and verification of effects of education;
- principles applying to dissertation (selection of promoter and reviewers, determination of subjects of dissertations, standards of diploma dissertations and exams);
- evaluation principles of didactic classes by superiors and students and ways to use that work to improve the quality of education;
- principles and means for education and other related to the efficiency of the didactic process;
- archiving rules of the course of studies and education results of each student;
- procedures of periodical staff appraisal and ways to use those appraisals to improve the quality of education;
- rules providing for flexibility and individualisation of education;
- rules applying to outlining individual education paths (horizontal and vertical mobility) and equivalence of syllabus requirements;
- rules ensuring conditions for students' personal development.

2. Institutional background,

3. Rules of procedures,

4. Transparency of procedures applying to settlement for didactic operations.

Obviously, as stated by the authors of the system, the proposal is a general guideline, a general framework while it should be creatively interpreted by universities. Additionally, the guidelines of the Polish Accreditation Committee (PKA) on the drafting of self-evaluation reports and inspection plans may serve as a guideline how to develop an internal quality assurance system [9].

Those are the key standards, rules, indications and guidelines in domestic and international documents concerning internal education quality assurance systems at higher schools.

What is then the relevant practice at the Faculty of Physical Education in Białą Podlaska?

The local education quality system has been operating at the Faculty since 2006 with the official legal basis being approved in 2007 in the Regulation of the Rector of University of Physical Education in Warsaw of 10.09.2007 and 10.12.2007.

The "Development Strategy of the Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw by 2020" [12] provides that a key objective of the university is constant improvement of education quality, systematic improvement of studying conditions, scientific and didactic development of the staff, providing for student horizontal and vertical mobility, improvement of competitiveness and getting to a dominant position in the market of physical education schools.

The superior objective of those plans is to provide top quality training to physical education teachers, trainers and instructors and top quality specialists in tourism and recreation, physiotherapy and cosmetology.

Local education quality system at the Faculty of Physical Education in Białą Podlaska

In accordance with the approved development strategy, school mission and vision, its tradition, material and staff resources and the opinion of the academic society, the following efforts have been undertaken at the Faculty of Physical Education to assure quality of education:

- Systematic research of the fate of graduates, their readiness to take up professional tasks and satisfaction with the studies as well as use of the results to verify the syllabuses;

- Enquiries probing students' opinion on the didactic process, publication of the results in scientific magazines [2, 3, 4, 5]. Results of the appraisal are provided to lecturers and are analysed by the deans. They are taken into account in periodical evaluation of staff by the faculty evaluation commission;

- Enquiries probing graduates' opinion on the didactic process, effects of education and satisfaction with the studies. The results are analysed at meetings of the Senate of the University;

- Systematic inspections of classes, summer and winter camps, educational practical training, operated by heads of departments and divisions as well as vice deans and discussion thereof at meetings of department staff;

- Permanent improvement and verification of syllabuses, elimination of outdated content. Any modifications to the plan and syllabus of studies are discussed at the meetings of the Faculty Council. The objectives formulated in the graduate profile in each department are carried out in the subjects of humanities, social, natural and medical sciences, physical culture science as well as during camps, students' practical training and specialist subjects and specialisations. The plan of studies specifies a list of mandatory subjects and a group of optional subjects to be selected by students (about 30%). In order to better adjust the syllabus to market needs, the offer of specialisation was extended. Students may select their specialisations in accordance with their needs, predispositions and abilities. The syllabus contains mandatory curricula at all faculties and modes of studying as well as program content of each subject. The program for each subject specifies the objectives and tasks of the subject, program content of lectures and practical classes, preceding subjects, applied teaching methods, list of recent basic and additional literature, date when the program was developed and assigned credits (ECTS). The programs can be reviewed by students on announcement boards

and in the Internet. In some subjects, additional criteria – apart from those specified in the Syllabus – are also taken into consideration in student evaluation (e.g. work in student scientific circles or as volunteers). Those additional criteria are displayed on announcement boards. Furthermore, students are notified thereof at the beginning of each semester during first meetings. At least once a year, the results of education are analysed at a meeting of the Faculty Council;

- A broad presentation of the offer of the Faculty in the Internet contains a detailed description of the classes, specialisations, post-graduate studies and the requirements. Additionally, each year information on the specialisations of the Faculty are published in “Guidebook for Secondary School Graduates” and guidebook “Post-Graduate Studies and MBA” (published by “Perspektywy”) and “Secondary School and what next?” (published by ZSP in Lublin). Representatives of the Faculty also participate in the Education Fair in Radom, International Education Salon organised by “Perspektywy”, Lublin Education Fair and educational meetings at secondary schools. The information campaign is supported by announcements in cable TV (in Elbląg, Olsztyn, Białystok and other) and magazines in various regions;

- Internal system regulating dissertations and final exams. Those internal regulations cover:

- principles of determining and selecting subjects of dissertations;
- methods of approval of subjects of dissertations;
- principles applying to selections of promoters and reviewers;
- number of members of seminar groups;
- principles applying to selection of students to graduate seminars;
- method of approving Bachelor’s and Master’s degrees.

In order to assure the quality of dissertations, super-reviews are performed of random selected dissertations and the results are discussed at meetings of the Faculty Council. Additionally, the Faculty joined the “anti-plagiarism” system;

- Inspection of lessons at schools by students and conducting by them trial classes at primary and secondary schools;

- Annual contests for best Master’s dissertation and best physical education lesson;

- Organisation of remedial classes (e.g. swimming) for students from poor and neglected environments, devoid of appropriate physical culture infrastructure;

- Easy access by students to the Internet for publication of organisation and administration information, regulations, timetables, results of tests and exams, offers of education, certificates held, etc.;

- Systematic verification of institutions, establishments, schools to which students are seconded for practical training;

- Information provided to students at the beginning of each semester by teachers of the program of each subject, requirements and appraisal methods;

- Systematic – every 4 years or after the end of the contract or as required – evaluation of academic teachers, performed by the faculty appraisal committee. The appraisal includes the following: scientific, didactic and organisational activities for the school as well as organisational and sports activities outside of school;

- Annual contests for the best lecturer, organised by students’ self-government.

The European standards and guidelines concerning the internal quality assurance system at higher schools contains a statement that universities should have resources for education and support to students, appropriate for each offered program [11].

The Faculty of Physical Education has an excellent scientific, didactic, sports and special base.

The site of The Faculty of Physical Education covers 12 hectares with the main building and a multifunctional sports hall meeting international requirements, a game hall and a modern gym, indoor swimming pool with aqua park, light athletics stadium holding IAAF and PZLA certificates, fitness room, light athletics hall, a hall for force sports and fight sports with health salons. Students can also use two full-sized football playfields provides with computer drainage systems and exercise equipment. The football pavilion contains a lecture and conference room and a health salon (physiotherapeutic and hydrotherapeutic procedures can be performed there) with a sauna and a general gym. There is also a complex of playfields for various team games and a tennis court with brick surface. There is a modern dancing hall provided with an elastic floor, set of handrails, mirrors and air conditioning with. The Faculty operates a Water Sports Centre in Rybitwy near Pisz.

Another asset of the Faculty are its laboratories workrooms such as: laboratory of comprehensive training control, biochemical laboratory, language laboratory, posture laboratory, Viennese testing system, physiotherapy and rehabilitation workroom, care and beauty cosmetology workroom, cosmetic chemistry workroom.

The Faculty has a computerised library to lend books, a general reading room and a reading room of magazines and a scientific information centre. Now the library has 83,000 volumes, including 75,000 books and 8,000 magazines. It subscribes to 174 magazines, including 24 foreign titles. The general reading room has 103 seats of which 81 with Internet connection.

At the campus there are six dorms for 530 students. There are high standard single, double and triple rooms, with Internet connection, provided with TV sets and fridges. A modern canteen and two bars provide food for the whole day.

The “Golden Record Book” by “Wprost”, the first position among physical education schools in the ranking of “Rzeczpospolita” are major achievements of University of Physical Education in Warsaw. In 2004 the Faculty in Biała Podlaska was awarded the title of a “Company worth a medal” in the contest organised under the auspices of the Ministry of National Education and Sports and the Polish Olympic Committee. The award was in the category – user of sport and recreational facilities for very good maintenance of sports infrastructure.

Summary

In summary, there are adequate conditions and procedures at the Faculty to improve the quality of teaching. No doubt, not all elements of the system – although existing – are sufficiently monitored. There is no document describing the system, formally approved by the Faculty.

It seems that apart from the university education quality assurance system it is necessary to develop departmental systems since apart from the general objectives of the school, each department has its specific features, they function in different environments (especially remote faculties) and therefore the systems may slightly differ.

One may not forget that apart from the above elements, the quality of education is also subject to the level of preparation of candidates, their intellectual level, quality of staff qualifications and competence, working methods, internal atmosphere, involvement of the entire academic environment in achieving the objectives and adjustment of the syllabus to the needs of the labour market.

Literature

1. Chmielecka E. (2007) Internal education quality assurance systems. [in]: T. Szulc (ed.) Education Quality at Universities. Conference of Polish Academic Rectors. Accreditation Committee – Bologna Team. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, 201-204. [in Polish]
2. Cieśliński R. (2007) Plan and program of physical education studies in the opinion of students of the Faculty of Physical Education in Biała Podlaska. *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne*, 3, 4-21. [in Polish]
3. Cieśliński R. (2007) Pedagogic practices in the opinion of students of the Faculty of Physical Education in Biała Podlaska. *Kultura Fizyczna*, 3-4, 10-15. [in Polish]
4. Cieśliński R. (2006) Didactic and education process in the opinion of students of the Faculty of Physical Education in Biała Podlaska. *Rocznik Naukowy ZWWF*, Biała Podlaska, 13, 171-190. [in Polish]
5. Cieśliński R. (2007) Problems in the studies of students of the Faculty of Physical Education in Biała Podlaska. *Kultura Fizyczna*, 5-6, 16-22. [in Polish]
6. Jurkowicz B. (2006) Tertiary studies – new opportunities. [in]: VIP. Politics, Business, Facts. Wyd. specjalne: Liderzy szkół wyższych. Warszawa. [in Polish]
7. Kamiński M. (2006) The non-numerous generation is coming. [in]: VIP. Politics, Business, Facts. Wyd. specjalne. Liderzy szkół wyższych. Warszawa. [in Polish]
8. Kraśniewski A. (2006) Bologna Process: Where is the European Tertiary Education Heading? MEiN, Warszawa. [in Polish]
9. Marciniak Z. (2007) Internal education quality assurance system from the perspective of the State Accreditation Committee. Mission and tasks of the State Accreditation Committee. [in]: T. Szulc (ed.) Education Quality at Universities. Conference of Polish Academic Rectors. Accreditation Committee – Bologna Team. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław. [in Polish]
10. Frame Qualification Structure of the European Higher Education Area. (2005) Materials from the Conference of European Higher Education Ministers. Bergen, 19-20 May 2005, Duńskie Ministerstwo Nauki, Techniki i Innowacji, Warszawa. [in Polish]
11. Standards and Guidelines for Education Quality Assurance in the European Higher Education Area. (2005) Materials from the Conference of European Higher Education Ministers. Bergen, 19-20 May 2005, Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym, Warszawa. [in Polish]
12. Development Strategy of the Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw by 2020. AWF, Warszawa, 2007. [in Polish]

Submitted: February 9, 2009

Accepted: March 12, 2009

UCZELNIANY SYSTEM JAKOŚCI KSZTAŁCENIA – ZAŁOŻENIA A PRAKTYKA W KONTEKŚCIE PROCESU BOŁOŃSKIEGO

System jakości kształcenia

RYSZARD CIEŚLIŃSKI

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej, Zakład Nauk Humanistycznych

Adres do korespondencji: Ryszard Cieśliński, Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego,
ul Akademicka 2, 21-500 Biała Podlaska, tel.: 083 3428805, fax: 083 3428800,
e-mail: ryszard.cieslinski@awf-bp.edu.pl

Streszczenie: W pracy przedstawiono ogólny model wewnętrznego systemu (uczelnianego) zapewnienia jakości kształcenia w szkołach wyższych w oparciu o zawarte standardy i wskazówki w krajowych i międzynarodowych dokumentach. Następnie ukazano podjęte działania na rzecz zapewnienia jakości kształcenia w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

Słowa kluczowe: Proces Boloński, wewnętrzny system kształcenia, edukacja, mobilność, suplement, punkty kredytowe

Wstęp

Celem pracy było przybliżenie istoty wewnętrznego (uczelnianego) systemu jakości kształcenia jako skutek wdrażania Procesu Bolońskiego i na tym tle ukazanie inicjatyw i działań podejmowanych w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej na rzecz doskonalenia jakości kształcenia.

Wraz z gwałtownym rozwojem szkolnictwa wyższego w ciągu ostatnich piętnastu lat, jego masowością* i obserwowanym systematycznym wzroście zróżnicowania przygotowania kandydatów na studia obserwuje się w Polsce i na świecie coraz większe zainteresowanie jakością kształcenia i jego standardami [11]. Zrodziło to konieczność przyjęcia nowych strategii przeciwdziałających deprecjacji dyplomów i szeregu innych zjawisk postrzeganych zarówno przez studentów, absolwentów jak i przez ich pracodawców – jako obniżenie jakości kształcenia. Powstała więc potrzeba stworzenia, a następnie wprowadzenia w uczelniach wyższych wewnętrznego systemu oceny jakości kształcenia. Przy projektowaniu tego systemu polskie uczelnie skorzystały z wzorców pochodzących z krajów bardziej zaawansowanych w rozwoju szkolnictwa wyższego oraz przede wszystkim z dokumentów Procesu Bolońskiego. Najbardziej istotnymi dokumentami określającymi charakter Procesu Bolońskiego są: Deklaracja Bolońska (1999), Komunikat z Bergen (2005) oraz Komunikat Londyński (2007). Dokumenty te poprzedziła Deklaracja Sorbońska (1998) [8]. Dokumenty te zawierają zadania mające za cel zbliżenie systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich. Sygnatariusze Deklaracji Bolońskiej zostali zobowiązani do zacieśniania związków kształcenia i badań naukowych, wprowadzenia w swoich krajach przejrzystych i porównywalnych systemów ocen, suplementu do dyplomu, przyjęcia systemu studiów dwustopniowych i ich rozszerzenie o studia doktoranckie oraz punktów kredytowych (ECTS) [6]. Deklaracja ta „ma na celu również promocję aktywności międzynarodowej studentów, nauczycieli akademickich i naukowców, a także współpracę europejską

* Współczynnik scholaryzacji netto w roku akademickim 2004/2005 wynosił 36,8% [7].

w zakresie zwiększenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego” [6].

Wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia (uczelniane) są ściśle związane z systemami oceny zewnętrznej (aktualnie jest to akredytacja) i stanowią zarazem ich uzupełnienie, bowiem oceny zewnętrzne biorą m.in. pod uwagę poprawność i efektywność funkcjonowania systemów wewnętrznych.

Odpowiedzialność za jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym spoczywa przede wszystkim na każdej instytucji akademickiej „a fakt ten stanowi podstawę rzeczywistej odpowiedzialności systemu akademickiego w ramach krajowego systemu jakości” [10]. Ponadto każda szkoła wyższa powinna być zainteresowana nieustannym doskonaleniem swojej jakości pracy, daje to bowiem – jak stwierdza Chmielecka [1] – szereg korzyści praktycznych, takich jak:

- podnoszenie swojej pozycji konkurencyjnej na rynku usług edukacyjnych,
- zwiększenie przydatności absolwentów na rynku pracy,
- równoważenie interesu społecznego, studentów, interesów uczelni oraz interesów partykularnych i grupowych jej pracowników,
- skuteczniejsze zarządzanie zasobami ludzkimi,
- ułatwienie sprawozdawczości i samooceny.

System wewnętrzny powinien z jednej strony być instrumentem samooceny podmiotów biorących udział w procesie edukacji tj. dostarczać informację umożliwiającą orientację wykładowcom i studentom o jakości procesu kształcenia, z drugiej zaś strony – być instrumentem samooceny instytucjonalnej tzn. dostarczać kierownictwu uczelni informacji niezbędnej do zarządzania systemami studiów [1].

Wewnętrzny system jakości kształcenia – założenia

Europejskie standardy i wskazówki dotyczące wewnętrznego systemu zapewnienia jakości w szkołach wyższych obejmują siedem elementów:

1. Polityka uczelni i związane z nią procedury na rzecz zapewnienia jakości. Wymaga to opracowania przez szkołę i wprowadzenia w życie strategii na rzecz ciągłej poprawy jakości;

2. Zatwierdzenie, monitorowanie, ocena oraz okresowy przegląd programów oraz ich efektów;

3. Systemy oceny studentów zawierające określone kryteria, przepisy i procedury;

4. Posiadanie przez kadrę prowadzącą zajęcia odpowiednich kwalifikacji i kompetencji;

5. Wystarczające i odpowiednie dla oferowanych programów zaplecze, pomoce dydaktyczne i laboratoria oraz zasoby biblioteczne związane z prowadzonymi przez uczelnie kierunkami studiów;

6. Systemy informacyjne, które pozwalają prowadzić, analizować i wykorzystywać informacje dla zapewnienia jakości, dotyczące zarządzania programami studiów oraz innymi działaniami edukacyjnymi;

7. Systematyczne publikowanie aktualnych i obiektywnych informacji (ilościowych i jakościowych) na temat oferty edukacyjnej [1, 11].

Trudno jest podać precyzyjne wskazówki, dyrektywy postępowania czy gotowy model systemu zapewnienia jakości, bowiem systemy te w różnych uczelniach mogą być odmienne. Powinny wynikać z jej potrzeb i być dostosowane do celów uczelni, profilu kształcenia, studentów, kadry, tradycji i wymogów otoczenia oraz być zgodne z misją szkoły.

Propozycje w tym zakresie zawarte w Raporcie Fundacji Rektorów Polskich z 2005 r. przytacza Chmielecka [1]. System ten obejmuje:

1. Formalnie spisany i przyjęty przez uczelnię dokument zawierający opis systemu. Dokument ten winien zawierać:

- reguły tworzenia, monitorowania, częstotliwość przeglądów oceny i rozwoju programów studiów;
- pełną dostępność informacji oferowanych przez szkoły programów nauczania, wymaganiach i zasadach zaliczenia zajęć, metodach i kryteriach oceniania studentów oraz innych związanych z dydaktyką (sylabusy);
- zasady zapewnienia równoważności wymagań wobec studentów na wszystkich poziomach i trybach studiów: system punktowy (ECTS) oraz sprawdzanie efektów kształcenia;
- zasady dyplomowania (wybór promotora i recenzentów, ustalanie tematów prac, standardy prac i egzaminów dyplomowych);
- zasady oceny zajęć dydaktycznych przez przełożonych i studentów i sposób wykorzystania tych prac do poprawy jakości kształcenia;
- zasady i środki do nauki oraz inne związane z efektywnością procesu dydaktycznego;
- zasady archiwizacji toku studiów i wyników kształcenia poszczególnych studentów;
- procedury okresowej oceny pracowników i sposób wykorzystania tych ocen do poprawy jakości kształcenia;
- zasady zapewniające elastyczność i indywidualizację kształcenia;
- zasady projektowania indywidualnej ścieżki kształcenia (mobilność pozioma i pionowa) oraz równoważność wymagań programowych;
- zasady zapewnienia warunków rozwoju osobistego studentów.

2. Instytucjonalne umocowanie,

3. Regulamin postępowania,

4. Przejrzystość procedur rozliczania działań dydaktycznych.

Oczywiście, jak stwierdzają, autorzy tego systemu propozycja ta stanowi tylko pewne wytyczne, ogólne ramy, zaś jego twórczej interpretacji winna dokonać uczelnia. Ponadto pewną

wskazówką, jak budować wewnętrzny system zapewnienia jakości, mogą być wytyczne PKA dotyczące przygotowania raportu samooceny oraz plan wizytacji [9].

Oto podstawowe standardy, zasady, wskazówki i wytyczne zawarte w krajowych i w międzynarodowych dokumentach dotyczące wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w szkołach wyższych.

A jak wygląda praktyka w tym zakresie w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej?

Uczelniany system jakości kształcenia działa w Wydziale od 2006 roku, ale wewnętrzne podstawy prawne uzyskał w 2007 r. w Zarządzeniu Rektora AWF w Warszawie z dn. 10.09.2007 r. i 10.12.2007 r.

W „Strategii Rozwoju Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie do roku 2020” [12] przyjęto, iż jednym z głównych celów działalności uczelni jest stałe podnoszenie jakości kształcenia, systematyczna poprawa warunków studiów, rozwój naukowy i dydaktyczny pracowników, zapewnienie mobilności poziomej i pionowej studentów, poprawa konkurencyjności i osiągnięcie dominującej pozycji na rynku uczelni wychowania fizycznego.

Nadrzędnym celem realizacji tych zamierzeń jest kształcenie na najwyższym poziomie nauczycieli wychowania fizycznego, trenerów i instruktorów oraz wysokiej klasy specjalistów z zakresu turystyki i rekreacji, fizjoterapii i kosmologii.

Uczelniany system jakości kształcenia w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej

Zgodnie z przyjętą strategią rozwoju, misją i wizją uczelni, jej tradycją, zasobami materialnymi i kadrowymi oraz opinią społeczności akademickiej podjęto w Zamiejscowym Wydziale następujące działania na rzecz zapewnienia jakości kształcenia:

- Systematyczne badanie losów absolwentów, stopnia ich przygotowania do realizacji zadań zawodowych i zadowolenia ze studiów oraz wykorzystanie wyników tych badań do weryfikacji treści programowych;

- Badania ankietowe dotyczące opinii studentów o realizacji procesu dydaktycznego, publikowanie wyników tych badań w czasopismach naukowych [2, 3, 4, 5]. Wyniki tej oceny przekazywane są wykładowcom oraz są analizowane przez władze dziekańskie. Brane są te oceny pod uwagę przy okresowych ocenach pracowników przez wydziałową komisję oceny;

- Badania ankietowe studentów kończących studia dotyczące ich opinii o realizacji procesu dydaktycznego, osiągniętych efektach kształcenia oraz oceny satysfakcji z odbytych studiów. Wyniki tych badań są przedmiotem analizy na posiedzeniach Senatu uczelni;

- Systematyczne hospitacje zajęć dydaktycznych, obozów letnich i zimowych, praktyk pedagogicznych prowadzone przez kierowników zakładów i katedr oraz prodziekanów i omawianie ich wyników na zebraniach katedr;

- Permanentne doskonalenie i weryfikowanie programu studiów, eliminowanie nieaktualnych treści programowych. Każdorazowo zmiany w planie i programie studiów dyskutowane są i zatwierdzane na posiedzeniach Rady Zamiejscowego Wydziału. Cele sformułowane w sylwetce absolwenta na poszczególnych kierunkach studiów realizowane są zarówno w przedmiotach z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczo-medycznych, nauk o kulturze fizycznej, jak również w ramach obozów, praktyk studenckich oraz przedmiotów specjalnościowych i specjalizacji. Plan studiów określa pulę przedmiotów obowiązkowych i grupę przedmiotów do swobodnego wyboru przez studentów (ok. 30%). W celu lepszego dostosowania programu kształcenia do potrzeb rynku wzrogacono ofertę specjalizacji. Istnieje też możliwość wyboru

specjalizacji przez studentów zgodnie z ich zainteresowaniami, predyspozycjami i umiejętnościami. Informator wydziałowy (sylabus) zawiera obowiązujące plany studiów na wszystkich kierunkach i trybach studiów oraz treści programowe z poszczególnych przedmiotów. Program dla każdego przedmiotu zawiera cele i zadania przedmiotu, treści programowe wykładów i ćwiczeń, przedmioty poprzedzające, stosowane w ramach zajęć metody nauczania, wykaz najnowszej literatury podstawowej i uzupełniającej, warunki zaliczenia przedmiotu, datę opracowania programu oraz przyznane punkty kredytowe (ECTS). Z programami tymi studenci mogą się zapoznać w gablotach zakładowych i w Internecie. W niektórych przedmiotach w ocenie studentów poza określonymi w „Informatorze” brane są także pod uwagę inne dodatkowe kryteria (np. praca w studenckim kole naukowym czy w wolontariacie studenckim). Te dodatkowe kryteria umieszczane są w gablotach zakładowych. Ponadto studenci są informowani o nich na początku semestru na pierwszych zajęciach. Przynajmniej raz w roku wyniki kształcenia są analizowane na posiedzeniu Rady Zamiejscowego Wydziału;

- Szersza prezentacja oferty dydaktycznej Wydziału w Internecie zawierająca dokładny opis prowadzonych zajęć, specjalizacji, studiów podyplomowych oraz stawianych wymagań. Ponadto corocznie zamieszczane są informacje o prowadzonych przez Wydział kierunkach studiów w „Informatorze dla Maturzystów” i informatorze „Studia Podyplomowe i MBA” (wyd. „Perspektywy”) oraz „Matura i co dalej” (wyd. ZSP w Lublinie). Przedstawiciele Wydziału uczestniczą także w Targach Edukacyjnych w Radomiu, Międzynarodowym Salonie Edukacyjnym organizowanym przez „Perspektywy”, Lubelskich Targach Edukacyjnych oraz spotkaniach edukacyjnych w liceach. Działania informacyjne to też ogłoszenia w telewizjach kablowych (w Elblągu, Olsztynie, Białymstoku i innych) oraz w czasopiśmie w różnych województwach;

- Wewnętrzny system regulujący prace i egzaminy dyplomowe. Te wewnętrzne uregulowania dotyczą:

- zasad ustalania i wyborów tematów prac;
- sposobu zatwierdzania tematyki prac;
- zasad wyboru promotorów i recenzentów;
- liczebności grup seminaryjnych;
- zasad naboru studentów na semina dyplomowe;
- sposobu zatwierdzania tytułu licencjata i magistra.

W trosce o jakość prac dyplomowych prowadzone są superrecenzje losowo wybranych prac i wyniki tych recenzji omawiane są na posiedzeniach Rady Zamiejscowego Wydziału. Ponadto Wydział włączył się w system „antyplagiat”;

- Hospitacja lekcji przez studentów w szkołach i prowadzenie przez nich lekcji próbnych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych;

- Coroczne konkursy na najlepszą pracę magisterską i najlepszą lekcję wychowania fizycznego;

- Organizowanie zajęć wyrównawczych (np. z pływania) dla studentów pochodzących z biednych i zaniedbanych środowisk pozbawionych odpowiedniej infrastruktury z kultury fizycznej;

- Szerokie możliwości dostępu studentów do Internetu oraz wykorzystania go do publikowania informacji organizacyjno-administracyjnych, regulaminów, rozkładów zajęć, wyników kolokwium i egzaminów, ofert kształcenia, posiadanych uprawnień itp.;

- Systematyczna weryfikacja placówek, zakładów, szkół, do których kierowani są studenci na praktyki;

- Informowanie studentów na początku semestru przez prowadzących zajęcia dydaktyczne o programie nauczania danego przedmiotu, stawianych wymaganiach i sposobach oceny wyników kształcenia;

- Systematyczna co 4 lata oraz z upływem mianowania jak również w miarę potrzeby ocena nauczycieli akademickich.

Dokonuje ją wydziałowa komisja oceny. Ocenie podlegają następujące zakresy działalności: działalność naukowa, dydaktyczna oraz organizacyjna na rzecz uczelni, a także działalność organizacyjna i sportowa poza uczelnią;

- Przeprowadzanie przez samorząd studencki corocznych konkursów na najlepszego wykładowcę.

W europejskich standardach i wskazówkach dotyczących wewnętrznego zapewnienia jakości w instytucjach szkolnictwa wyższego pojawia się też zdanie, że uczelnie winny dysponować zasobami do nauki oraz środkami wsparcia dla studentów odpowiednimi dla każdego z oferowanych programów [11].

Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego dysponuje doskonałą bazą naukową, dydaktyczną, sportową i specjalną.

Teren ZWWF to dwunastohektarowa powierzchnia z budynkiem głównym i wielofunkcyjną halą sportową spełniającą wymogi międzynarodowe, salą gier i nowoczesnie urządzonej salą gimnastyczną, krytą pływalnią z kompleksem rekreacyjnym (aqua park), stadionem lekkoatletycznym posiadającym certyfikaty IAAF i PZLA, salą fitness, halą lekkoatletyczną, salą sportów siłowych i sportów walki oraz gabinetami odnowy biologicznej. Studenci mają też do dyspozycji dwa pełnowymiarowe boiska piłkarskie wyposażone w komputerowe nawadnianie oraz sprzęt treningowy. W pawilonie piłkarskim znajduje się sala wykładowo-konferencyjna i gabinet odnowy biologicznej (istnieje możliwość wykonywania zabiegów fizykoterapeutycznych i hydroterapeutycznych) a także sauna i sala do ćwiczeń ogólnorozwojowych. Do dyspozycji prowadzących zajęcia dydaktyczne jest także kompleks oświetlonych boisk do gier zespołowych i tenisa o sztucznej nawierzchni ceglanej. Do zajęć tanecznych służy nowoczesna sala wyposażona w sprężystą podłogę, zestaw poręczy, lustra i klimatyzację. W posiadaniu Wydziału jest Ośrodek Sportów Wodnych w Rybitwach k/Pisza.

Atutem Zamiejscowego Wydziału są laboratoria i pracownie, takie jak: laboratorium kompleksowej kontroli treningu, laboratorium biochemiczne, laboratorium językowe, laboratorium postawy ciała, wiedeński system testów, pracownia fizjoterapii i rehabilitacji, pracownia kosmologii pielęgnacyjnej i upiększającej, pracownia chemii kosmetycznej.

Wydział posiada skomputeryzowaną bibliotekę z wypożyczalnią, czytelnia ogólną i czytelnia czasopism oraz ośrodek informacji naukowej. Aktualnie księgozbiór biblioteki liczy 83 tys. woluminów, w tym 75 tys. książek i 8 tys. czasopism. Prenumeruje 174 tytułów czasopism w tym 24 tytułów zagranicznych. Czytelnia ogólna dysponuje 103 miejscami, z czego 81 posiada łącze internetowe.

W wydziałowym kampusie znajduje się sześć domów studenckich dysponujących 530 miejscami. Studenci mają do dyspozycji pokoje jedno-, dwu- i trzyosobowe o wysokim standardzie, z łączem internetowym, wyposażone dodatkowo w odbiorniki telewizyjne i lodówki. Nowoczesna stołówka akademicka i dwa barki umożliwiają całodzienne wyżywienie.

„Złoty indeks” tygodnika „Wprost”, pierwsze miejsce wśród uczelni wychowania fizycznego w rankingu „Rzeczpospolitej” to znaczące osiągnięcia AWF w Warszawie. W 2004 r. biański Wydział został wyróżniony tytułem „Firma na medal” w konkursie organizowanym pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu oraz Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Wyróżnienie przyznane zostało w kategorii – użytkownik obiektów sportowych i rekreacyjnych za bardzo dobre utrzymanie infrastruktury sportowej.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że w Zamiejscowym Wydziale istnieją odpowiednie warunki oraz procedury doskonałe jakością kształcenia. Z pewnością nie wszystkie jeszcze

elementy tego systemu – choć w Wydziale istnieją – są dostatecznie monitorowane. Brak jest również formalnie spisane i oficjalnie przyjętego przez Wydział dokumentu zawierającego opis systemu.

Wydaje się także, że oprócz ogólnouczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, konieczne jest tworzenie systemów wydziałowych, bo oprócz wspólnych celów, które chce osiągnąć uczelnia, każdy wydział a zwłaszcza wydziały zamiejscowe posiadają swoją specyfikę, funkcjonują w odmiennym otoczeniu (środowisku), stąd i te systemy mogą być nieco odmiennie.

Nie można także zapominać, że o jakości kształcenia, poza omówionymi elementami, decyduje poziom przygotowania kandydatów do studiów, ich poziom intelektualny, jakość kwalifikacji i kompetencji kadry nauczającej, metody pracy, atmosfera w uczelni, zaangażowanie całego środowiska akademickiego w realizacji postawionych celów oraz dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Piśmiennictwo

- Chmielecka E. (2007) Wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia. [w]: T. Szulc (red.) Jakość kształcenia w szkołach wyższych. Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Komisja Akredytacyjna – zespół boloński. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej. Wrocław, 201-204.
- Cieśliński R. (2007) Plan i program studiów wychowania fizycznego w opinii studentów Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej. *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne*, 3, 4-21.
- Cieśliński R. (2007) Praktyki pedagogiczne w opinii studentów Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej. *Kultura Fizyczna*, 3-4, 10-15.
- Cieśliński R. (2006) Proces dydaktyczno-wychowawczy w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej w opinii studentów. *Rocznik Naukowy ZWWF*, Biała Podlaska, 13, 171-190.
- Cieśliński R. (2007) Trudności w studiach studentów Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego. *Kultura Fizyczna*, 5-6, 16-22.
- Jurkiewicz B. (2006) Studia wyższe – nowe możliwości. [w]: VIP. Polityka, Biznes, Fakty. Wyd. specjalne: Liderzy szkół wyższych. Warszawa.
- Kamiński M. (2006) Wchodzi niż. [w]: VIP. Polityka, Biznes, Fakty. Wyd. specjalne. Liderzy szkół wyższych. Warszawa.
- Kraśniewski A. (2006) Proces Boloński: dokąd zmierza europejskie szkolnictwo wyższe? MEiN, Warszawa.
- Marciniak Z. (2007) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia z perspektywy Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Misja i zadania PKA. [w]: T. Szulc (red.) Jakość kształcenia w szkołach wyższych. Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Komisja Akredytacyjna – zespół boloński. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Ramowa struktura kwalifikacji Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. (2005) Materiały z konferencji europejskich ministrów do spraw szkolnictwa wyższego. Bergen, 19-20 maja 2005 r., Duńskie Ministerstwo Nauki, Techniki i Innowacji, Warszawa.
- Standardy i wskazówki dotyczące zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. (2005) Materiały z konferencji europejskich ministrów do spraw szkolnictwa wyższego. Bergen, 19-20 maja 2005 r., Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie do roku 2020. AWF, Warszawa, 2007.

Otrzymano: 09.02.2009

Przyjęto: 12.03.2009